

МАТЕРІАЛИ
ДРУКУЮТЬСЯ
УКРАЇНСЬКОЮ,
АНГЛІЙСЬКОЮ ТА
ПОЛЬСЬКОЮ
МОВАМИ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ЛДУБЖД ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ №1, 2023 заснований у 2023 році

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор –

КОВАЛЬ Мирослав, доктор пед. наук, професор;

Заступники головного редактора:

ЛИТВИН Андрій, доктор пед. наук, професор;

СІРКО Роксолана, доктор психол. наук, доцент;

Відповідальний секретар –

ВДОВИЧ Світлана, кандидат пед. наук, старший науковий співробітник.

01 Освіта (011 Науки про освіту):

РУДЕНКО Лариса, доктор пед. наук, професор; **МАЧИНСЬКА Наталя**, доктор пед. наук, професор; **ГАЛЯН Олена**, кандидат психол. наук, доктор пед. наук, доцент; **ЛЯЛЮК Галина**, доктор пед. наук, кандидат психол. наук, доцент; **ЦЮПРИК Андрій**, доктор пед. наук, доцент; **ВДОВИЧ Світлана**, кандидат пед. наук, старший науковий співробітник.

01 Освіта (015 Професійна освіта(за спеціалізаціями)):

КОВАЛЬ Мирослав, доктор пед. наук, професор, Україна; **КОЗЯР Михайло**, доктор пед. наук, професор; **ЛИТВИН Андрій**, доктор пед. наук, професор; **РУДЕНКО Лариса**, доктор пед. наук, професор; **МАЧИНСЬКА Наталя**, доктор пед. наук, професор; **ЦЮПРИК Андрій**, доктор пед. наук, доцент; **ВДОВИЧ Світлана**, кандидат пед. наук, старший науковий співробітник, Україна; **МАТВІЙЧУК Тетяна**, кандидат пед. наук, доцент; **СОЛОВІЙОВ Валерій**, кандидат пед. наук, доцент; **КОВАЛЬ Ігор**, кандидат пед. наук.

05 Соціальні та поведінкові науки (053 Психологія):

СІРКО Роксолана, доктор психол. наук, доцент; **КІСІЛЬ Зоряна**, доктор юрид. наук, професор; **ГАЛЯН Олена**, кандидат психол. наук, доктор пед. наук, доцент; **КАРПЕНКО Євген**, доктор психол. наук, доцент; **ЛЯЛЮК Галина**, доктор пед. наук, кандидат психол. наук, доцент; **ПАРТИКО Неоніла**, кандидат психол. наук, доцент; **СЛОБОДЯНИК Володимир**, кандидат психол. наук, доцент; **СТЕЛЬМАХ Оксана**, кандидат психол. наук, доцент; **ЯРЕМКО Роман**, кандидат психол. наук.

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД)

ЗАРЕЄСТРОВАНО Державною реєстраційною службою України
24.06.2022 р. Серія КВ №25180-15120Р

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ЛДУ БЖД
(Протокол № 9 від 24.05.2023 р.)

Літературний редактор Падик Г.М.

Технічний редактор Вдович С.М.

Комп'ютерна верстка Беседа А.В.

Друк на різнографі Петролюк Н.І.

Відповідальний за друк Беседа А.В.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: ЛДУ БЖД, вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79007

Контактні телефони: (032) 233-24-79, тел/факс 233-00-88

E-mail: nzpp_zbirnyk@ldubgd.edu.ua

Журнал «Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія» видається з 2023 року. Запланована періодичність – 2 рази на рік. Тематична спрямованість: проблеми педагогіки, психології, психопедагогіки безпеки, екстремальної та кризової підготовки, виховання, управління в освіті, історії педагогіки та психології.

Здано в набір 25.05.2023. Підписано до друку 05.06.2023.

Формат 60x84^{1/3}. Папір офсетний. Ум. друк. арк. 6,2.

Гарнітура Times New Roman. Друк на різнографі

Друк: Сектор видавничої діяльності, ЛДУ БЖД

вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79007.

ПЕДАГОГІКА

А. В. Литвин, Л. А. Руденко
МОДЕЛЬ І ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
НАРОДНИХ ХУДОЖНІХ
ПРОМИСЛІВ

5

С. М. Вдович
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ
НАВИЧОК МАЙБУТНІХ
ПСИХОЛОГІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ
ОСВІТИ

15

Ю. В. Вінтюк
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ
ІСТОРИЗМУ ПРИ ФОРМУВАННІ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ПСИХОЛОГІВ

22

Ю. М. Якімець
ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНЬОМУ
ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

28

Ю. І. Брегей
ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І
ЛІТЕРАТУРИ В ПРОЦЕСІ
ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

33

О. В. Нестерук-Володимирець
РІВНИЙ ДОСТУП ДО ЯКІСНОЇ
ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ –
ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ ГАРМОНІЙНОЇ
ТА СОЦІАЛЬНО АКТИВНОЇ
ОСОБИСТОСТІ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

38

О. В. Дубовик
ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ
ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ У
ВИЩІЙ ШКОЛІ США

46

ПСИХОЛОГІЯ

Р. І. Яремко
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
РОЗВИТКУ САМОПОВАГИ У
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

51

PEDAGOGY

A. V. Lytvyn, L. A. Rudenko
MODEL AND PEDAGOGICAL
CONDITIONS OF INFORMATIZATION
IN PROFESSIONAL EDUCATION OF
FUTURE SPECIALISTS OF FOLK ART
INDUSTRIES

S. M. Vdovych
FORMATION OF COMMUNICATION
SKILLS OF FUTURE PSYCHOLOGISTS
IN AN INSTITUTION OF HIGHER
EDUCATION

Yu. V. Vintiuk
IMPLEMENTATION OF THE HISTORIC
PRINCIPLE DURING FORMATION
PROFESSIONAL COMPETENCE OF
PSYCHOLOGISTS

Yu. M. Yakimets
APPLICATION OF DISTANCE
LEARNING MEANS AT AUTOMOBILE
AND ROAD PROFESSIONAL COLLEGE

Yu. I. Brehey
LEARNING UKRAINIAN LANGUAGE
AND LITERATURE IN THE PROCESS OF
DISTANCE EDUCATION

O. V. Nesteruk-Volodymyrets
EQUAL ACCESS TO QUALITY OUT-OF-
SCHOOL EDUCATION IS THE KEY TO
THE DEVELOPMENT OF A
HARMONIOUS AND SOCIALLY ACTIVE
PERSONALITY WITH SPECIAL
EDUCATIONAL NEEDS

O. V. Dubovik
FEATURES OF THE SYSTEM OF
TRAINING SPECIALISTS AT HIGHER
SCHOOL OF THE USA

PSYCHOLOGY

R. Ya. Yaremko
PSYCHOLOGICAL FEATURES OF SELF-
ESTEEM DEVELOPMENT AMONG
HIGHER EDUCATION STUDENTS

Л. В. Пилипенко, Ю. Р. Пристайко
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ
ВПЛИВУ ВОЄННОГО СТАНУ НА
ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я
ОСОБИСТОСТІ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

58

L. V. Pylypenko, Y. R. Prystaiko
EMPIRICAL RESEARCH ON THE
IMPACT OF MARTIAL LAW ON THE
YOUNG INDIVIDUALS' MENTAL
HEALTH

Х. А. Навитка
АЛЕКСИТИМІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА
КОМУНІКАТИВНІ ЗДІБНОСТІ ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

67

H. A. Navytka
ALEXITHYMIA AND ITS INFLUENCE
ON COMMUNICATION SKILLS OF
PRIMARY SCHOOL CHILDREN

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

SCIENTIFIC LIFE

Руденко Л. А.
РИТОРИЧНА ПІДГОТОВКА
МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ (рецензія
на монографію Тетяни Конівіцької
«Формування риторичної
компетентності майбутніх психологів у
закладах вищої освіти»)

73

L. A. Rudenko
RHETORICAL TRAINING OF FUTURE
PSYCHOLOGISTS (review of Tetiana
Konivtska's monograph "Formation of
Rhetorical Competence of Future
Psychologists in Higher Education
Institutions").

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

75

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

А. В. Литвин, Л. А. Руденко

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7755-9780> – А. В. Литвин

<https://orcid.org/0000-0003-1351-4433> – Л. А. Руденко

avlytvyn@gmail.com

МОДЕЛЬ І ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НАРОДНИХ ХУДОЖНІХ ПРОМИСЛІВ

Модернізація системи професійної освіти України потребує активного впровадження в навчання інформаційно-комунікаційних технологій. Перетворення в соціально-економічній царині знаходять відображення у структурі діяльності фахівців народних художніх промислів. Поява принципово нових прийомів оброблення та подання образотворчої інформації, організації інформаційних процесів, засобів художнього вираження вимагають новітніх методик професійної підготовки, що забезпечують належний рівень володіння сучасними технологіями вирішення художньо-професійних завдань. Відтак актуалізується завдання розроблення цілісного інформаційно-комунікаційного забезпечення професійної освіти, спрямованого на розвиток професійно-інформатичної підготовленості майбутніх фахівців народних художніх промислів. Метою статті є проектування моделі та обґрунтування педагогічних умов інформатизації професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Розроблена модель інформаційно-комунікаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів у ЗП(ПТ)О показує структуру і взаємозв'язки всіх аспектів освітньо-інформаційної діяльності педагогів і учнів, охоплює вимоги державних стандартів освіти, методологічні підходи, освітньо-інформаційну діяльність учнів, зовнішні та педагогічні умови, методику формування професійної компетентності фахівців народних художніх промислів із застосуванням інформаційно-графічних комп'ютерних технологій, інформаційно-освітнє середовище ЗП(ПТ)О художнього профілю, критерії та показники, а також рівні професійно-інформатичної компетентності. Обґрунтовані педагогічні умови інформатизації професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів відображають основні вимоги до ефективної організації їхньої професійно-художньої підготовки.

Ключові слова: професійна освіта, інформатизація професійної освіти, модель інформатизації професійної освіти, педагогічні умови, майбутні фахівці народних художніх промислів.

А. В. Lytvyn, L. A. Rudenko

Lviv State University of Life Safety, Lviv, Ukraine

MODEL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF INFORMATIZATION IN PROFESSIONAL EDUCATION OF FUTURE SPECIALISTS OF FOLK ART INDUSTRIES

Modernization of the professional education system of Ukraine requires active implementation of information and communication technologies into training. Transformations in the socio-economic sphere are reflected in the structure of the activities of specialists in folk artistic crafts. The emergence of fundamentally new techniques for processing and presenting visual information, organizing information processes and means of artistic expression requires the latest professional training methods that ensure the proper level of mastery of modern technologies for solving artistic and professional tasks. Therefore, the task to develop a comprehensive information and communication support for professional education, aimed at development of the professional and informational preparedness of future specialists in folk artistic crafts, is being updated. The purpose of the article is to design a model and justify the pedagogical conditions of informatization while training the future specialists in folk artistic crafts at institutions of professional (vocational and technical) education. The developed model of information and communication support for professional training of future specialists in folk artistic crafts at vocational schools shows the structure and relationships of all aspects of educational and information activities of teachers and students. It covers the requirements of the State Standards of Education, methodological approaches, students' educational and information activities, external and pedagogical conditions, methods to form professional competence of specialists in folk artistic crafts with the use of information and graphic

computer technologies, information and educational environment of a vocational school of artistic profile, criteria and indicators, as well as levels of professional IT competence. The substantiated pedagogical conditions for the informatization of the professional training of future specialists in folk artistic crafts reflect the basic requirements for the effective organization of their professional and artistic training.

Key words: professional education, informatization of professional education, model of informatization of professional education, pedagogical conditions, future specialists of folk artistic crafts.

Нині в Україні, як і в усьому світі, наростають численні пертурбації, що характеризуються інформатизацією та інтелектуалізацією всіх галузей життєдіяльності, у тому числі освіти. При цьому основною цільовою настановою розвитку системи професійної освіти є завдання підвищення якості підготовки фахівців, їхньої компетентності, мобільності, конкурентоспроможності тощо. Ефективність вирішення цих завдань на етапі переходу до постіндустріального розвитку та побудови інформаційного суспільства забезпечується спрямованістю освітньої системи на формування в майбутніх фахівців здатності вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, швидко й адекватно адаптуватися до змін у професійному середовищі. Модернізація системи професійної освіти та освітнього процесу нині немислима без активного впровадження в навчання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Постановка проблеми. Перетворення, що відбуваються в соціально-економічній царині, знаходять відображення у структурі діяльності фахівців художнього профілю, зокрема – народних художніх промислів (НХП). Поява принципово нових прийомів оброблення та подання образотворчої (графічної) інформації, організації інформаційних процесів, а також засобів художнього вираження потребують новітніх методик професійної підготовки, що забезпечують необхідний рівень володіння сучасними технологіями вирішення художньо-професійних завдань.

Нині активно розробляються та впроваджуються технічні засоби на основі ІКТ, удосконалюються педагогічні технології та методики навчання із залученням комп'ютерної та телекомунікаційної техніки, електронних освітніх ресурсів, педагогічних програмних засобів. Особливе місце у професійно-практичній підготовці фахівців народних художніх промислів займає спеціалізоване прикладне програмне забезпечення, яке дає змогу моделювати майбутній виріб, розробляти композиційні та колористичні варіанти кінцевого продукту. Професійно-технічна освіта майбутніх фахівців народних художніх промислів потребує науково обґрунтованого інформаційно-комунікаційного забезпечення; розроблення методики формування та системного використання інформаційно-освітнього середовища, технологій застосування комп'ютерно орієнтованого навчання, новітніх електронних

освітніх ресурсів. Професійно-художні училища, практично не змінивши свої освітні методики, багато в чому не відповідають потребам інформаційного суспільства. Ситуація, що склалася, пояснюється недостатньою кількістю викладачів, які досконало володіють сучасними технологіями.

Проведені в Україні та за кордоном дослідження показують наближення тенденції до масової інформатизації навчання у ЗП(ПТ)О художнього профілю, що створює нагальну потребу цілеспрямованої роботи в цьому напрямі: недостатньо глибоких і різнобічних досліджень освітнього процесу щодо доцільності й продуктивності впровадження новітніх технологій; нагально необхідне детальне розроблення конкретних методик і створення принципово нової моделі всього процесу професійно-художньої освіти на основі ІКТ. Уже нині зрозуміло, що для того, щоб отримати максимальний результат – конкурентоспроможного фахівця з розвинутою компетентністю, потрібні нові методики вивчення професійно-теоретичних предметів у ЗП(ПТ)О художнього профілю [13, с. 92].

Проте, щодо способів ефективного застосування в системі освіти новітніх технологій ще однозначно не визначились навіть фахівці найбільш розвинутих країн. Основні проблеми, що виникають у цьому процесі: перероблення навчального курсу для його інформатизації; побудова навчального процесу із використанням ІКТ; визначення частки навчального матеріалу, який слід вивчати за допомогою ІКТ; пошук автоматизованих засобів, якими доцільно здійснювати контроль і оцінювання досягнень учнів; вибір ІКТ, продуктивних для реалізації конкретних педагогічних завдань, та багатоаспектне оцінювання їх доцільності [4, с. 169].

Отже, наше дослідження зумовлене потребою розроблення цілісного інформаційно-комунікаційного забезпечення професійної освіти, спрямованого на розвиток художнього мислення і професійно-інформатичної підготовленості майбутніх фахівців народних художніх промислів. Особливе значення мають навчально-методичні засоби на основі ІКТ, які забезпечують ефективне формування компетентностей, необхідних для професійної діяльності в галузі НХП.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні та інформатизації освіти розглядають В. Ю. Биков, Б. С. Гершунский,

М. І. Жалдак, М. С. Коваль, В. М. Монахов, Н. В. Морзе, І. В. Роберт, М. Л. Смольсон та ін. Ґрунтовні праці присвячено вивченню ІКТ у професійній підготовці (Р. С. Гуревич, Ю. О. Жук, М. М. Козяр, А. М. Коломієць, Е. С. Полат, Т. Б. Поясок, С. О. Сисоєва, О. В. Співаковський, П. В. Стефаненко). Привертають увагу науковців та практиків до застосування ІКТ у професійно-технічній освіті М. Ю. Кадемія, В. В. Олійник, Л. М. Петренко та ін. Не зважаючи на те, що активне впровадження новітніх технологій значно змінює форми і засоби художньої діяльності, питання вдосконалення підготовки фахівців художнього профілю на основі ІКТ ще не знайшли належного відображення в теорії і практиці професійно-художньої освіти. На сьогодні художньо-педагогічні системи, під якими розуміють сукупність прийомів, форм і методів навчання художнім основам у вирішенні образотворчих завдань, внаслідок прикладного та суто індивідуального характеру художньої діяльності, не мають чітких єдиних теоретичних і методичних підходів. Це особливо помітно в навчанні народній художній творчості, де поширені індивідуальні методи окремих майстрів і шкіл, що часто суперечать один одному. У цій ситуації використання в освітньому процесі інформаційно-комунікаційних технологій є одним із засобів реалізації системного підходу до професійної підготовки фахівців цього профілю.

Метою нашої статті є проєктування моделі та обґрунтування педагогічних умов інформатизації професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів у вітчизняних закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні найбільш важливим завданням системи професійної освіти є підготовка конкурентоспроможного фахівця, який володіє певними професійними знаннями і навичками практичної діяльності та здатний реалізувати свої можливості в різних сферах життя. Відмінною особливістю сучасного фахівця художнього профілю є його вміння вирішувати графічні, композиційні та колористичні об'ємно-просторові завдання засобами ІКТ.

Освітня діяльність майбутніх фахівців НХП за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій визначається цілями навчання у професійно-художніх навчальних закладах. В організаційному плані ця діяльність детермінується змістом художнього навчання, методами професійно-художньої підготовки, а також матеріально-технічним оснащенням і навчально-методичним забезпеченням освітнього процесу в ЗП(ПТ)О художнього профілю, зокрема, інформаційно-комунікаційним.

Завдання професійної підготовки фахівців НХП за допомогою ІКТ зосереджуються, головним чином, на застосуванні нового інструменту художньої діяльності – інформаційно-графічних комп'ютерних технологій. Це передусім [12, с. 68-69]:

- розвиток загальної, інформаційної та художньої культури особистості;
- формування фахівця художнього профілю з високорозвинутим художнім мисленням;
- інтеграція професійних та інформатичних компетенцій учня у процесі навчально-художньої діяльності;
- формування уявлень про образотворчий продукт як структурний елемент екранної площини ПК;
- формування понять про образотворчий простір як інформаційний з подальшою його художньої організацією в процесі вирішення образотворчих завдань;
- розуміння сутності зображуваного об'єкта з інформаційної, художньої та матеріальної точок зору;
- вміння зображати образотворчі форми з природи і з уяви за допомогою інформаційно-графічних комп'ютерних технологій;
- вміння аналізувати екранні та рукотворні художні твори у графічних редакторах;
- знання закономірностей формування конструктивних, тонових, кольоротональних складових інформаційно-графічного і художнього зображення;
- вміння створювати елементи композиції екранного зображення, а також образотворчо організувати екранну площину тощо.

Функціональні можливості інформаційно-графічних комп'ютерних технологій в освітньо-інформаційній діяльності майбутніх фахівців НХП полягають у:

- цілісному сприйнятті образотворчої інформації;
- забезпеченні комплексного вивчення образотворчих предметів, індивідуалізації його на рівні мислення;
- підвищення ефективності формування наочно-образного мислення;
- швидкому та якісному знаходженні оптимального рішення, методичної послідовності створення образотворчого продукту;
- розвитку професійної мобільності та адаптивної здатності майбутнього фахівця.

Зазначені завдання, функціональні можливості та характеристики інформаційно-графічних комп'ютерних технологій визначають значущість ІКТ у практичній діяльності фахівця НХП і дають підстави для твердження, що навчання створенню образотворчого продукту і формуванню художнього образу за допомогою

ІКТ є необхідною вимогою якісної професійно-художньої підготовки учня.

Модернізуючи інформаційно-комунікаційне забезпечення підготовки майбутніх фахівців НХП, використаємо моделювання – науковий метод опосередкованого дослідження об'єктів пізнання, безпосереднє вивчення яких з певних причин неможливе, ускладнене, неефективне чи недоцільне, шляхом дослідження їх моделей – предметних, знакових чи мисленневих систем, що відповідно відтворюють, імітують чи відображають певні характеристики (властивості, ознаки, принципи внутрішньої організації або функціонування) оригіналів [14, с. 392]. У процесі пізнання модель виконує низку функцій: заміщення, інформаційну, гносеологічну, формалізаційно-алгоритмічну, доказово-ілюстративну. Моделювання має діалогічний, інтерактивний характер, внаслідок чого ми маємо змогу глибше, точніше дослідити певний об'єкт, систему чи явище.

Характерною рисою педагогічних об'єктів є недиз'юнктивність (взаємопроникнення складових). Це зумовлює певну взаємозамінюваність однієї групи сторін, властивостей об'єкта іншими, отже, жорстких вимог щодо кількості та якості компонентів моделі немає. Недиз'юнктивність дозволяє в кожній моделі виділити лише обмежену кількість чинників, які вважаються істотними [7, с. 108-112]. На думку В. Ю. Бикова, поглиблене моделювання не лише розвиває теорію побудови та функціонування освітніх систем, а й дає змогу визначити суттєві об'єкти і взаємозв'язки цих систем, такі властивості, які суттєво впливають на якісні характеристики, дозволяють сформулювати вимоги до їх компонентів з урахуванням, зокрема засобів ІКТ, прогресивних психолого-педагогічних методів [1, с. 40]. Практична

значущість і доцільність моделі залежить від адекватності її основних компонентів до структури досліджуваної освітньої системи, а також урахування принципів моделювання (наочність, визначеність, об'єктивність), які впливають на можливості моделі та її функції в педагогічному дослідженні [10, с. 206].

Одне з найважливіших завдань моделювання освітнього процесу, разом із виявленням провідних інформаційних зв'язків і відношень, полягає в чіткому визначенні мети цього процесу. На жаль, упровадження ІКТ у вивчення образотворчих предметів у професійно-художніх навчальних закладах нині характеризується «розмитістю» цілей і завдань, що спричинено відсутністю концепції та програм інформатизації цих закладів, які передбачали б цілісну систему їх застосування у професійній підготовці фахівців НХП [9, с. 356]. На нашу думку, інформаційно-графічні комп'ютерні технології завдяки структурованості та системності образотворчих засобів і матеріалів позитивно впливають на постановку цілей і завдань упровадження ІКТ в освітній процес і водночас визначають дидактичну спрямованість інформаційно-освітнього середовища ЗП(ПТ)О художнього профілю.

Розроблена нами модель інформаційно-комунікаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів у ЗП(ПТ)О (рис. 1) є багатофакторною, прогностичною та інформаційно-функціональною, з необхідною точністю відображає властивості досліджуваної системи і використовуватиметься для теоретичного аналізу застосування ІКТ у ЗП(ПТ)О художнього профілю та прогнозування результату інформатизації підготовки фахівців НХП. Розглянемо її компоненти й особливості функціонування.

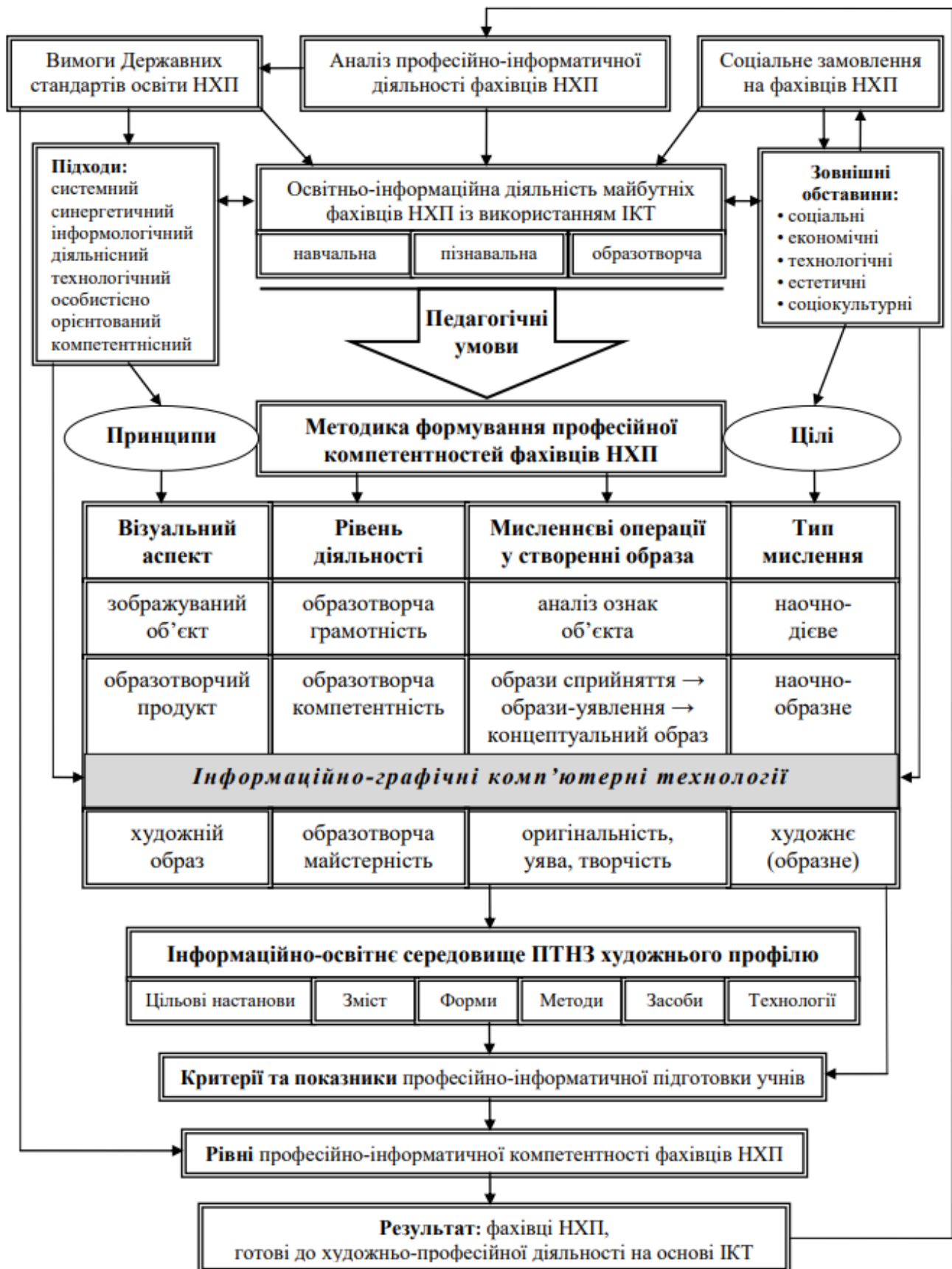

Рисунок 1 – Модель інформаційно-комунікаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів у ЗП(ІТ)О

Для визначення цілей формування професійної компетентності фахівців НХП за допомогою інформаційно-графічних комп'ютерних технологій

необхідний аналіз змісту професійно-інформатичної діяльності фахівців НХП у сучасних умовах, вимог державних стандартів професійно-

технічної освіти (освітньо-кваліфікаційних характеристик випускника ЗП(ПТ)О), а також соціального замовлення. Проаналізувавши цю діяльність можемо стверджувати, що:

- художня підготовка фахівців НХП є базовою і провідною для вирішення професійних завдань;

- інформатична підготовка є ефективним інструментом вирішення професійно-художніх завдань;

- розвиток художнього мислення визначає рівень підготовленості фахівця НХП;

- упровадження інформаційно-графічних комп'ютерних технологій у підготовку фахівця НХП забезпечує його конкурентоспроможність на ринку праці.

Запропонована модель охоплює вимоги Державних стандартів освіти, методологічні підходи, освітньо-інформаційну діяльність учнів, зовнішні та педагогічні умови, методику формування професійної компетентності фахівців НХП із застосуванням інформаційно-графічних комп'ютерних технологій, інформаційно-освітнє середовище ЗП(ПТ)О художнього профілю, критерії та показники, а також рівні професійно-інформатичної компетентності. Засобами інформаційно-освітнього середовища є: графічні редактори, глобальна і локальна мережі, електронні освітні ресурси (педагогічні програмні засоби, електронні підручники, навчальні графічні програми тощо), віртуальні виставки і зображення, які тісно взаємопов'язані в навчально-виховному процесі.

Виходячи з потреби формування у фахівців НХП інформатичної компетентності у процесі навчання та ґрунтуючись на концептуальних засадах сучасної парадигми освіти, основними методологічними підходами до модернізації інформаційно-комунікаційного забезпечення підготовки фахівців народних художніх промислів є: системний, синергетичний, інформологічний, діяльнісний, технологічний, особистісно орієнтований і компетентнісний. Цілісність і системність освітнього процесу під час організації та здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів у ЗП(ПТ)О на основі ІКТ забезпечить реалізація комплексу специфічних принципів: відтворюваності, нелінійності, адаптації, індивідуалізації, випереджувальності.

Освітньо-інформаційна діяльність учнів зводиться до створення за допомогою наочно-образного мислення образотворчого продукту, який визначає образотворчу компетентність майбутніх фахівців НХП. Наочно-образне мислення майбутнього фахівця НХП формується внаслідок перетворення образів сприйняття в образи-уявлення, потім – перетворення й

узагальнення предметного змісту в образно-концептуальній формі за допомогою зображально-виражальних засобів інформаційно-графічних комп'ютерних технологій. Процес створення художнього образу при цьому можна поступально передати трьома видами мисленневих операцій, за які відповідають три типи мислення: наочно-дієве, наочно-образне і художнє (образне). Водночас, кожній мисленневій операції відповідає конкретний візуальний аспект і рівень діяльності.

Таке детальне висвітлення в моделі послідовності мисленневих операцій, які відображають становлення професійної (а також інформатичної) компетентності фахівців НХП дуже важливе, оскільки дає змогу показати місце ІКТ в художній освіті. Адже впровадження інформаційно-графічних комп'ютерних технологій найбільш доречне для формування наочно-образного компонента мислення та значно менше – коли мова йде про наочно-дієвий та образний. Дослідники вважають, що в силу заданості та шаблонності цифрової образотворчої інформації у процесі формування в учнів основоположних особистісних художніх якостей комп'ютерна графіка може бути стримуючим чинником [12, с. 127]. Зауважимо однак, що ІКТ є корисними під час аналізу ознак об'єкта; як доповнення до традиційних образотворчих методів допомагають вони також і розвитку оригінальності, уяви, творчості учнів. Це стосується, зокрема різноманітних мультимедійних електронних освітніх ресурсів, створених суто для інформаційно-освітнього середовища. На жаль, поки що для вітчизняних професійно-художніх навчальних закладів їх практично не розроблено.

Спроектowana модель інтегрує функціонування різних складових інформаційно-освітнього середовища ЗП(ПТ)О художнього профілю та відповідного інформаційно-комунікаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів, показує структуру і взаємозв'язки всіх аспектів освітньо-інформаційної діяльності педагогів і учнів. При цьому ми зробили акцент на можливості реалізації моделі в освітньому процесі ЗП(ПТ)О. Як показала апробація, створене на основі моделювання інформаційно-освітнє середовище ЗП(ПТ)О сприяє ефективному формуванню в майбутніх фахівців народних художніх промислів художнього мислення. Однак, для цього необхідне обґрунтування та дотримання певних педагогічних умов, що забезпечують організацію, функціонування та цілісність освітньої системи та цього середовища. Розглядаючи з позицій системного підходу організацію освітньо-інформаційної діяльності учнів за допомогою інформаційно-графічних комп'ютерних технологій,

ми дійшли висновку, що однією з найважливіших якостей системи професійно-художньої підготовки є її цілісність.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях умови – це особливості організації освітнього процесу, що детермінують результати виховання, навчання та розвитку особистості, об'єктивно забезпечують можливість їх покращення шляхом реалізації нової парадигми освіти, застосування передових освітніх методик, інноваційних технологій, упровадження кращого педагогічного досвіду. Педагогічні умови – комплекс спеціально спроектованих генеральних чинників впливу на зовнішні та внутрішні обставини освітнього процесу й особистісні параметри всіх його учасників. Вони забезпечують цілісність навчання та виховання в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу відповідно до вимог суспільства та запитів ринку праці, сприяють всебічному гармонійному розвитку особистості та створюють сприятливі можливості для виявлення її задатків, врахування потреб і формування соціально та професійно важливих якостей, ключових кваліфікацій, загальних і професійних компетентностей [8, с. 28-29].

Упровадження педагогічних умов розглядають як свідомий, спеціально спланований вплив на перебіг навчально-виховного процесу, який передбачає певний результат [2, с. 119]. Педагогічні умови потребують постійного коригування й удосконалення; при цьому співвіднесені з освітньою діяльністю ці умови інваріантні щодо поставленої мети [3, с. 143-144]. Підтримуємо думку, що педагогічні умови доцільно розглядати як структурну оболонку педагогічних моделей і технологій; їх дотримання дає змогу реалізувати необхідні компоненти технології [5]. Погоджуємося також, що реалізація педагогічних умов – це, по суті, цілеспрямована робота з уточнення закономірностей навчання [6, с. 101-104]. Стосовно професійної освіти реалізація педагогічних умов – складова інноваційної педагогічної діяльності, спрямованої на підготовку висококваліфікованих фахівців [11].

Успішне виконання освітніх завдань потребує сукупності певних обов'язкових передумов, передусім матеріально-технічного, кадрового, організаційно-технологічного забезпечення. Передумовами реалізації завдань професійної підготовки фахівців народних художніх промислів є: необхідний рівень образотворчої підготовленості майбутніх фахівців НХП; належна допрофесійна комп'ютерна грамотність учнів; відповідне програмне та апаратне оснащення комп'ютерних

кабінетів ЗП(ПТ)О (оскільки графічні та інші мультимедійні програми розвиваються швидкими темпами, що повинно забезпечуватися новітнім обладнанням).

Застосування ІКТ вимагає відповідної матеріально-технічної бази, особливо для створення образотворчих продуктів, які потребують великого обсягу оперативної та постійної пам'яті комп'ютера, високої роздільної здатності моніторів і сучасних пристроїв введення та виведення графічної інформації (у тому числі – 3d-принтерів). Оскільки образотворча діяльність є інформаційно місткою, для навчання за допомогою ІКТ закладам освіти художнього профілю необхідно мати відповідний парк комп'ютерної техніки. На жаль, це не завжди можливо: як правило, комп'ютерні кабінети ЗП(ПТ)О не мають елементарних технічних засобів (наприклад, сканерів і плотерів), не вистачає ПК для всієї групи.

Як показують дослідження та педагогічна практика, навчання фахівців НХП потребує спеціальної організації їхньої інформаційно-комунікаційної підготовки. **Педагогічними умовами** ефективної організації професійної підготовки фахівців НХП на основі ІКТ є сукупність чинників, норм і правил, що забезпечують оптимальне функціонування художньо-педагогічного процесу в цілому та окремих його компонентів.

Розглянемо детальніше кожен з обґрунтованих педагогічних умов.

1. Модернізація інформаційно-комунікаційного забезпечення професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців. Удосконалення навчально-методичного та програмного дидактичного забезпечення процесу формування художнього мислення учнів ЗП(ПТ)О засобами інформаційно-комунікаційних технологій передбачає:

- створення програмного забезпечення, відповідно до змісту інформатично-професійної підготовки;
- підготовку методичних рекомендацій з використання графічних програм для образотворчої діяльності в освітньому процесі;
- розроблення електронних підручників і посібників з вивчення художніх предметів.

2. Створення у професійно-художніх навчальних закладах інформаційно-освітнього середовища. Реалізація інформаційно-освітнього середовища у процесі організації професійної підготовки учнів у ЗП(ПТ)О художнього профілю полягає в:

- забезпеченні вільного доступу учнів і педагогів до інформаційного ресурсу локальних і глобальних мереж для роботи з віртуальними виставками, ознайомлення з методичним досвідом, практикою комп'ютерних графіків і дизайнерів;

- оснащеність і використання автоматизованих систем навчального призначення – електронних освітніх ресурсів, педагогічних програмних засобів, електронних підручників, навчальних посібників, методичної літератури зі створення інформаційно-графічного продукту і навчання роботі з графічними редакторами;

- забезпечення індивідуалізованого освітнього процесу новітніми технічними засобами навчання та періодичне їх оновлення.

3. Цілеспрямоване використання інформаційно-графічних комп'ютерних технологій для формування художнього мислення майбутніх фахівців під час вивчення професійно-теоретичних предметів. Організація образотворчої діяльності учнів у графічних редакторах спрямована на:

- точне визначення ролі та місця ІКТ в образотворчому процесі;

- послідовне та грамотне застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій під час виконання образотворчих робіт;

- усвідомлене застосування ІКТ як інструменту в професійно-художній і ТЗН в освітній діяльності.

- підвищення активності та мотивації учнів у процесі оволодіння інформаційно-графічними засобами ІКТ, а також їх застосування в подальшій художньо-практичній діяльності.

4. Упровадження спецкурсу «Застосування ІКТ у художньо-педагогічній діяльності» для педагогів професійно-художніх навчальних закладів. Спецкурс спрямований на:

- підвищення педагогічної майстерності та інформатичної компетентності педагогічних працівників;

- розвиток особливої культури педагогічної діяльності, де інформаційно-графічні комп'ютерні технології є інструментом моделювання образотворчих конструкцій;

- упровадження в освітній процес нових ефективних дидактичних прийомів (варіативність образотворчої інформації; лаконічність і цілісність зображення; мультимедійний образотворчий продукт тощо).

Для цього доцільно: розробити вимоги і методичні вказівки з професійно-інформатичної підготовки учнів; підготувати навчальні плани і програми, електронні методичні рекомендації, педагогічні програмні засоби, що забезпечують відповідну інформаційно-графічну підготовку; визначити і розробити цілі, завдання та структуру спецкурсу.

Запропоновані педагогічні умови реалізують системний підхід до професійної підготовки фахівців НХП у ЗП(ПТ)О художнього профілю за допомогою інформаційно-комунікаційних

технологій. Це забезпечує ефективну організацію освітньо-професійної образотворчої діяльності учнів у інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу завдяки застосуванню інформаційно-графічних комп'ютерних технологій. Загалом, підвищується рівень інформатичної компетентності як викладачів, так і учнів, а також професійної кваліфікації випускників.

Таким чином, стабільне функціонування освітньої структури визначається створенням багаторівневої системи педагогічних умов, кожен рівень якої визначає взаємодію її компонентів. Вони характеризують художньо-педагогічний процес як цілісну та послідовну систему розвитку у майбутніх фахівців професійних компетентностей. У нашому дослідженні це стосується образотворчої діяльності, де інформаційно-графічні комп'ютерні технології є особливим чинником розвитку художнього мислення в учнів ЗП(ПТ)О, які засвоюють народні художні промисли.

Узагальнюючи, можемо стверджувати, що обґрунтовані педагогічні умови інформатизації професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів відображають основні вимоги до ефективної організації професійно-художньої підготовки майбутніх фахівців НХП.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розроблена модель інформаційно-комунікаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів у ЗП(ПТ)О інтегрує функціонування різних складових інформаційно-освітнього середовища ЗП(ПТ)О художнього профілю та відповідного інформаційно-комунікаційного забезпечення професійної підготовки, показує структуру і взаємозв'язки всіх аспектів освітньо-інформаційної діяльності педагогів і учнів. Запропонована модель охоплює вимоги Державних стандартів освіти, методологічні підходи, освітньо-інформаційну діяльність учнів, зовнішні та педагогічні умови, методику формування професійної компетентності фахівців НХП із застосуванням інформаційно-графічних комп'ютерних технологій, інформаційно-освітнє середовище ЗП(ПТ)О художнього профілю, критерії та показники, а також рівні професійно-інформатичної компетентності.

Модернізація професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів шляхом упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процесі його професійно-художньої підготовки за розробленою моделлю потребувала обґрунтування педагогічних умов, спрямованих

на реалізацію цілісного освітнього процесу в інформаційно-освітньому середовищі ЗП(ПТ)О.

Подальшого дослідження потребують технології вдосконалення інформаційно-комунікаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців народних художніх промислів. Стосовно впровадження ІКТ, доцільно розробити питання проєктного навчання на їх основі, а також оновити методи оцінювання учнівських робіт і художніх проєктів, затвердивши спільні критерії для продукції, виконаної вручну та за допомогою графічних редакторів.

Список літератури:

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : [монографія]. Київ : Атака, 2008. 684 с.

2. Борытко Н. М. В пространстве воспитательной деятельности : монография. Волгоград : Перемена, 2001. 181 с.

3. Галкина О. В. Роль и место понятия «организационно-педагогические условия» в терминологическом аппарате педагогической науки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Поволжская гос. социально-гуманитарная академия. Самара, 2009. 187 с.

4. Гуржій А. М., Гуревич Р. С., Коношевський Л. Л. Формування професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій : монографія. Київ ; Вінниця : ТОВ Фірма «Планер», 2015. 464 с.

5. Гуцан Т. Г. Педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів економіки до профільного навчання старшокласників. Соціум. Наука. Культура. URL: <http://intkonf.org/gutsan-tg-pedagogichni-umovi-formuvannya-gotovnosti-maybutnih-vchiteliv-ekonomiki-do-profilnogo-navchannya-starshoklasnikiv>. (дата звернення: 15.08.2022)

6. Куприянов Б. В.? Дынина С. А. Современные подходы к определению сущности категории «педагогические условия». Вестник Костромского гос. ун-та им. Н. А. Некрасова. 2001. № 2. С. 101–104.

7. Кушнір В. Відображення недиз'юнктивності педагогічних явищ у процесі моделювання. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2000. № 1. С. 106–114.

8. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» : на допомогу здобувачам наукового ступеня. Львів : СПОЛОМ, 2014. 76 с.

9. Литвин А. В. Теоретичні та методичні засади інформатизації навчально-виховного процесу у професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Вінницький державний

педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2012. 477 с.

10. Михеев В. И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике. Москва : Высш. шк., 1987. 296 с.

11. Моторна Л. В. Педагогічні умови застосування освітніх технологій в процесі викладання природничо-наукових дисциплін у технічних коледжах. Гуманізм та освіта : IX міжнародна наук.-практ. конф., 10-12 червня 2008 р. URL : <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Motorna.php> (дата звернення: 15.08.2022)

12. Никольский М. В. Методика организации профессионально-художественной подготовки архитектора средствами информационных технологий : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02, 13.00.08 / Тамбовский гос. тех. ун-т. Тамбов, 2002. 252 с.

13. Пунько І. О., Бацко Т. Є., Білобаченко О. В. Методика використання мультимедійних засобів навчання у ПТНЗ художнього профілю. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. Вип. 37. Київ ; Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. С. 89–93.

14. Філософський енциклопедичний словник / 2-ге вид. ; НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; гол. редкол. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.

References:

1. Bykov V. Yu. (2008). Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity [Models of open education organizational systems]. Kyiv: Ataka. [In Ukrainian].

2. Borytko N. M. (2001). V prostranstve vospitatel'noy deiatel'nosti [In the space of educational activities]. Volgograd: Peremena. [In Russian].

3. Galkina O. V. (2009). Rol' i mesto poniatia «organizatsionno-pedagogicheskie usloviia» v terminologicheskoy apparate pedagogicheskoy nauki : dis. ... kand. ped. nauk [The role and place of the concept of "organizational and pedagogical conditions" in the terminological apparatus of pedagogical science]. Samara: Volga State Social and Humanitarian Academy. [In Russian].

4. Hurzhii A. M., Hurevych R. S., Konoshevskiy L. L. (2015). Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannya zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Formation of professional competence of future teachers of labor education by means of information and communication technologies]. Kyiv, Vinnytsia: TOV Firma "Planer". [In Ukrainian].

5. Hutsan T. H. Pedahohichni umovy formuvannya hotovnosti maibutnikh vchyteliv ekonomiki do profilnogo navchannya

starshoklasnykiv [Pedagogical conditions to form the readiness of future economics teachers for specialized training of high school students]. Society. Science. Culture. Retrieved from <http://intkonf.org/gutsan-tg-pedagogichni-umovi-formuvannya-gotovnosti-maybutnih-vchiteliv-ekonomiki-do-profilnogo-navchannya-starshoklasnikiv>. [In Ukrainian].

6. Kupriianov B. V., Dynina S. A. (2001). Sovremennye podkhody k opredeleniiu sushchnosti kategorii «pedagogicheskie usloviia» [Modern approaches to the definition of the essence of the category "pedagogical conditions"]. Bulletin of N. A. Nekrasov State University of Kostroma, 2, 101–104 [In Russian].

7. Kushnir V. (2000). Vidobrazhennia nedyz'iunktyvnosti pedahohichnykh yavlyshch u protsesi modeliuvannia [Reflecting the non-disjunctiveness of pedagogical phenomena in the modeling process]. Pedagogy and psychology of professional education, 1, 106–114. [In Ukrainian].

8. Lytvyn A. V. (2014). Metodolohichni zasady poniattia «pedahohichni umovy» : na dopomohu zdobuvacham naukovoho stupenia [Methodological principles of the concept of "pedagogical conditions": to help those obtaining a scientific degree]. Lviv: SPOLOM. [In Ukrainian].

9. Lytvyn A. V. (2012). Teoretychni ta metodychni zasady informatyzatsii navchalno-vykhovnoho protsesu u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh budivelnogo profilu : dys. ... doktora ped. nauk [Theoretical and methodological principles of informatization of the educational process in vocational and technical educational institutions of the construction profile]. Vinnytsia: M. Kotsiubynskuy State Pedagogical University of Vinnytsia. [In Ukrainian].

10. Mikheev V. I. (1987). Modelirovanie I medoty teorii izmereniy v pedagogike [Modeling and methods of measurement theory in pedagogy]. Moscow: Vysshaia shkola. [In Russian].

11. Motorna L. V. (2008). Pedahohichni umovy zastosuvannia osvithnikh tekhnolohii v protsesi vykladannia pryrodnycho-naukovykh dystsyplin u tekhnichnykh koledzhakh [Pedagogical conditions for the use of educational technologies in the process of teaching natural and scientific disciplines at technical colleges]. Humanism and education: IX international science and practice. conference, June 10-12, 2008. Retrieved from <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Motorna.php> [In Ukrainian].

12. Nikolskyi M. V. (2002). Metodika organizatsii professional'no-khudozhestvennoi podgotovki arkhitekora sredstvami informatsionnykh tekhnolohiy : dis. ... kand. ped. nauk [Methodology for the organization of professional and artistic training of an architect by means of information technology: Ph. D thesis]. Tambov: Tambov State Technical University. [In Russian].

13. Punko I. O., Batsko T. Ye., Bilobabchenko O. V. (2014). Metodyka vykorystannia multymediinykh zasobiv navchannia u PTNZ khudozhnogo profilu [The method of using multimedia teaching aids at vocational schools of artistic profile]. Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems, 37, 89–93. [In Ukrainian].

14. Shynkaruk V. I. (ed). (2002). Filosofskiy entsyklopedychniy slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv: Abrys. [In Ukrainian].

© А. В. Литвин, Л. А. Руденко 2023.

Науково-методична стаття.

Надійшла до редакції 07.03.2023.

Прийнято до публікації 16.05.2023.